

ZAPOMENUTÁ HISTORIE
Dnes o tom v Česku nikdo neví: v roce 1915 byly tisíce Italů žijících v oblasti bojů vysídleny do Čech a rozmístěny v rodinách Čechů. My jsme zapomněli, Italové na to s láskou vzpomínají. Před několika dny pět set jejich potomků přijelo, aby navázali na staré přátelství.

Pamětnice

Mezi návštěvníky z Itálie byla poslední pamětnice: **Iole Trentiniová** (na snímku). V roce 1915 jí byly dva roky, ale po návratu domů uměla lépe česky než italsky. Dodnes si pamatuje, že rodina bydlela v domě starosty v Ptčích. „Fotky nemám, vzpomínky mám ve svém srdci,“ říká šestadevadesátiletá žena.

Co se tehdy stalo

Z **tridentského teritoria** (patřilo k mocnářství) bylo roku 1915 před frontou vysídleno přes 50 000 obyvatel, z toho kolem **10 000 do Čech**, kde žili až do roku 1918. Obyvatelé si mohli odnést jen zavazadlo do váhy 15 kilogramů. V **Čechách zemřelo 439 italských vystěhovalců**, kteří zde zůstali pohřbeni (na snímku je Italka, která našla hrob předka). K obnovení kontaktů došlo v červnu 2008 podepsáním dohody o přátelství mezi šesti ledrenskými obcemi Tiarno di Sopra, Tiarno di Sotto, Bezzecca, Concei, Pieve di Ledro, Molina di Ledro a osmi českými městy a obcemi **Doksy, Příbram, Nový Knín, Milín, Buštěhrad, Chýňava, Ptice a Všeň**. Právě v těchto dnech tam přijelo na návštěvu **na pět set potomků** italských vystěhovalců.

LUCIE CHVOJKOVÁ

publicistka

Iole Trentiniové chybějí čtyři roky do stovky, a když teď jela do Česka, přesto z rozrušení cestou v autobuse ani nespala. Jela totiž „domů“. Do vesničky Ptice na Příbramsku. Přijela tam jako dvouleté děvčátko a odjela, když jí bylo šest. Je poslední pamětníci dávno zapomenutého exodu z let první světové války. V jeho rámci žily desetitisíce italských uprchlíků v Čechách, kam byly odsunuty na jaře 1915 prakticky ze dne na den. Na území jejich domovů byla otevřena po vstupu Itálie do války fronta a rakouské velení se rozhodlo evakuovat obyvatelstvo do vnitrozemí říše. Z Tridentska bylo odsunuto celkem 75 tisíc lidí, z toho jen na české území jich doputovalo více než deset tisíc. Byli mezi nimi i obyvatelé celého Ledrenského údolí (italsky Valle di Ledro) v horách nad jezerem Lago di Garda. Dnes je tato událost, která dramaticky změnila životy mnoha desítek tisíc lidí, u nás prakticky neznámá. V Ledrenském údolí na to však dodnes s vděčností vzpomínají.

Vystěhovalci byli umístěni do českých rodin v okolí Střebra, na Příbramsku, Kladensku a Turnovsku.

Paní Trentiniová byla jednou z nich. Patřila mezi ty děti, které po návratu domů uměly lépe česky než italsky. Udivovaly a trochu děsily ji také vysoké hory rodného kraje, které z Čech neznala. Po devadesáti letech se nyní do Čech opět vrátila.

Jela stejnou cestou, jakou jel před pětadevadesáti lety vlak s italskými vysídlenici. Teď ji ovšem kopírovaly autobusy se skoro pětisetčlennou italskou výpravou. Stejně jako kdy si jejich předci, jeli sem mnozí poprvé, ale na rozdíl od nich dobrovolně, s příjemným očekáváním a přáním vidět na vlastní oči některá místa té země jménem La Boemia, o které celé dětství slýchávali.

Iole Trentiniová kdysi bydlela v Ptčích, a i teď se jí tam, stejně jako potomkům bývalých běženců, dostalo vřelého přivítání.

„My jsme sem tehdy přijeli později, protože krátce před odjezdem v rodině někdo zemřel a bylo třeba zařídít pohřeb,“ vzpomíná paní Trentiniová na rok 1915. „Když jsme se sem dostali, nikde už nebylo místo, a tak jsme byli ubytováni v domě místního starosty. Pamatuju si, že měl vousy. Poznávám to tu. Kostel je stále stejný, ale dům, kde jsme bydleli, už nestojí, a to mne nějak dojalo,“ přiznává a utírá si slzy, které se jí opět začaly hrnout do očí.

„Na polích jsme jako děti sbíraly zbytky obilných klasů a očistěná zrna maminka mlela v kávovém mlýnku. Dokázala takto nastrodat pytel obilí. Pamatuju si, že jsme si jeden vezli i při návratu domů, protože nikdo nevěděl, co nás tam čeká.“

Na otázku, jestli má nějaké dobové fotky a jestli si ještě pamatuje nějaká česká slova, odpovídá: „Kleba.“ (Italština totiž nezná ch.)

„A fotky žádné nemám. Vzpomínky mám všechny v srdci.“

Jako naše rodina

Také v Novém Kníně měli pamětníci těch starých časů. Avšak paní Heleně Maškové se bohužel její přání dožít se příjezdu Ledrenských nesplnilo. Zemřela pár týdnů předtím.

Ale přátelství pokračuje. Paní Míla Růžicková sedí u stolu se svým manželem, dcerou Janou a ledrenskými bratry Adrianem a Paolem Bondiovými, se kterým přijel i syn Alessandro. Paní Růžicková a bratři Bondiové navázali na přátelství svých rodičů ještě v dobách hlu-boké totality. Dalo by se i říci, že kontakty obou rodin se nikdy nepřerušily. „My jsme je vždycky považovali za svou rodinu. Jejich otec, pan Bepi, uměl dobře česky, po jeho smrti máme trochu problém s komunikací. Ale zvládáme to pomocí ta-

TEHDY A NYNÍ. Italové si někdy za první světové války takhle stoupli před objektiv fotoaparátu – a jejich přímí potomci si po zhruba devadesáti letech téměř stejný obrázek zopakovali.

kového našeho česko-italsko-anglického esperanta,“ směje se paní Růžicková. Zástupci další generace, Jana a Alessandro, už to zvládají anglicky o poznání lépe. Janu toto ro-dinné přátelství inspirovalo k rozhodnutí naučit se italsky.

Pan Adriano vzpomíná na své první cesty do Čech: „Nikdy nezapome-nu na ostnaté dráty nebo na to, jak nás málem zavřeli, protože jsme se vraceli domů s vizem, které propadlo předcházející den. Úředníko-vi, který nás pustil, jsme pak poslali pohlednici s poděkováním, a když jsme ho při příští návštěvě přišli pozdravit, měl ji v kanceláři vystave-nou. Museli jsme si také povinně po-každé vyměňovat na koruny 20 000 lir na den, i když jsme vysvětlovali, že jedeme k přátelům a peníze nepo-třebujeme.“

Byli jste na nás tak hodní

Sympatická černovláška se na hři-tové sklání nad dvěma tabulkami s

italskými jmény a ke každé pokládá modrý květ chrpy. Zpovzdálí ji fo-tím a snažím se, abych ji nerušila.

Součástí programu historicky první oficiální návštěvy početné italské delegace z Ledrenského údolí byly návštěvy hřbitovů v jed-notlivých obcích se slavnostním odhalením náhrobních desek. Ať už s konkrétními jmény tam, kde se je v matričních knihách podaří-lo dohledat, nebo bez jmen v ob-cích, kde se historické záznamy ne-dochovaly.

Černovlášce, jmenuje se Carla Maroniová a je z Biacesi di Ledro, moje focení nevdá, dokonce ke mně po chvíli přistupuje a prosí, zda bych jí nemohla pořízenou foto-grafií poslat. A začíná vyprávět.

„Když jsem si přečetla program, ten počet návštěv hřbitovů, trochu mě to znejistilo. Od cesty mě to ale ne-odradilo,“ říká. „Vůbec by mě ale nenapadlo, jak to se mnou zamává. Když jsem tu najednou viděla jmé-no babičky a dědečka...“ říká, oči se jí zalévají slzami a na chvíli ji zra-zuje hlas. „Vzpomněla jsem si na všechna tatínkova vyprávění, jak tu žili. Když byl moc velký hlad, cho-dili jako děti žebrat kousek chleba, někdy dostali i naklíčené brambory, které zasadili a vypěstovali si svo-je.“

Chytny mne lehce za paži, podívá

se mi do očí a pokračuje dojatě: „Byli jste k nám prý tak hodní.“

Italský pomník na Svaté Hoře

Na paměť Italů, kteří v Čechách teh-dy zemřeli, teď stojí na Svaté Hoře u Příbrami pomník. Ten nápad dostal svatohorský páter Stanislav Příbýl: „Když jsem byl loni na slavnosti v Ledrenském údolí, říkal jsem si, že by bylo velká škoda, kdyby tyto ob-novené kontakty měly jen tak skon-čit. Napadlo mne, že kdybychom umístili na Svaté Hoře těmto zesnu-lým italským obyvatelům pomník, budou mít jejich potomci konkrétní symbol a důvod se sem vracet. Navr-hl jsem to starostovi Giulianu Pelle-grinovi a pak už to šlo samo.“

Při odhalení před několika dny proudily na místo davy Čechů i Ita-lů. Stejně sem před necelými sto lety putovali zbožní italsí vystěho-valci, aby se zde setkali s krajany a pomodlili se společně za šťastnější zítřky. O zvláštní Černé madoně, ob-lékané v průběhu roku do různých ba-revných šatů, pak vyprávěli celá de-setiletí svým dětem a vnukům.

Teď si ji i oni mohli prohlédnout na vlastní oči. Zdálo se, že se na tu chvíli do Čech přesunulo celé Ledrenské údolí. Jedním z nejsilněj-ších momentů obřadu byla italská a česká verze naší národní hymny Kde domov můj, kterou italský pě-vecký sbor Cima d'Oro zazpíval zpa-měti, bezchybně, několikahlas-ně a bez doprovodu jakéhokoliv hu-debního nástroje. Jejich přednes vy-volal mrazení v zádech, mnozí neza-krávají opravdové dojetí a slzy jim kanuly po tvářích. V tu chvíli se všichni dotýkali společné historie.

Hořkosladké návraty

Když se po čtyřech letech pobytu v Čechách italsí vystěhovalci vraceli v roce 1918 domů, bylo jejich loučení s českými obyvateli těžší než sezna-mování. Měli před sebou další těž-kou zkoušku, o které ještě nevěděli – návrat do domovů, vyrabovaných a zničených vojáky obou armád.

Něco si však vezli s sebou. Láaska přece prochází žaludkem. A tak je dlouhý pobyt všech hospo-dýněk Ledrenského údolí v Čechách patrný i v místní kuchyni. A to přesto, že od exodu uplynulo sko-ro sto let. V ledrenských restaura-cích tak můžete narazit na lívance, koláče se švestkami, ovocné knedlí-ky nebo králíka na paprice. Polentu tu krájí někteří dodnes nití tak, jak viděli jejich předci krájet knedlíky. Když místní zjistí, že jste Češi, začnou se ještě více usmívat. Vždyť jsme na jejich babičky a dědy byli tak hodní!

2x FOTO: ARCHIV AUTORKY